

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Rozdział pierwszy	
Zagadnienia podstawowe. Terminologia	13
I. Podstawowe wiadomości o ochronie praw człowieka	13
1. Pojęcie ochrony praw człowieka	13
2. Formy ochrony praw człowieka	14
3. Systemy ochrony praw człowieka i relacje między nimi	15
II. Gwarancje praw człowieka	17
III. Zagrożenia i naruszenia praw człowieka	20
1. Zagrożenia praw człowieka	20
2. Naruszenia praw człowieka	21
IV. Źródła praw człowieka	21
1. Źródła praw jednostki w prawie międzynarodowym	22
1.1. Umowy międzynarodowe	22
1.2. Zwyczaj międzynarodowy	24
1.3. Zasady ogólne prawa międzynarodowego	27
2. Źródła praw jednostki w prawie ponadnarodowym	28
3. Źródła praw człowieka w prawie wewnętrznym	30
3.1. Regulacja praw człowieka w aktach prawa wewnętrznego państw demokratycznych	31
3.2. Miejsce w porządku prawnym innych źródeł prawa niż akty prawa wewnętrznego	32
V. Zakres ochrony norm prawnych dotyczących praw człowieka	34
1. W prawie międzynarodowym	34
2. W prawie ponadnarodowym	36
3. W prawie wewnętrznym	37
VI. Ograniczenia praw człowieka	40
1. Ograniczenia w prawie międzynarodowym	41
2. Ograniczenia w prawie ponadnarodowym	46
3. Ograniczenia w prawie wewnętrznym	47

VII. Konflikty między prawami jednostki	50
1. Kolidzja praw człowieka	51
2. Konkurencja praw człowieka	52
VIII. Horyzontalne obowiązywanie praw człowieka	52

Rozdział drugi

ONZ-owski system ochrony praw człowieka	57
I. Uwagi ogólne	57
II. System oparty na Karcie Narodów Zjednoczonych	62
1. Uwagi ogólne	62
2. Komisja Praw Człowieka	63
3. Podkomisja do spraw Promocji i Ochrony Praw Człowieka	65
4. Procedury specjalne	66
5. Mandaty krajowe	70
6. Mandaty tematyczne	73
7. Procedura 1503	78
III. Systemy traktatowe	81
1. Uwagi wstępne	81
2. Komitet Praw Człowieka	83
3. Komitet Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych	87
4. Komitet do spraw Likwidacji Dyskryminacji Rasowej	90
5. Komitet przeciwko Torturom	91
6. Komitet do spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet	93
7. Komitet Praw Dziecka	94
8. Komitet Pracowników Migrujących	94
9. Sprawozdania państw	95
10. Skargi indywidualne	103
IV. Wysoki Komisarz ONZ do spraw Praw Człowieka	111
V. Podsumowanie	114

Rozdział trzeci

Ochrona praw człowieka w systemie Rady Europy	117
I. Rada Europy twórcą standardów praw człowieka	117
II. Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	127
III. Europejska Karta Społeczna	142
IV. Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu	149
V. Europejska konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych	155
VI. Wybrane pozakonwencyjne instrumenty ochrony praw człowieka	163

Rozdział czwarty

Ludzki wymiar organizacji bezpieczeństwa

i współpracy w Europie	167
I. Wprowadzenie	167
II. Pojęcie ludzkiego wymiaru KBWE/OBWE	171
III. Konferencja ludzkiego wymiaru	174
IV. Mechanizmy ludzkiego wymiaru	176
V. Instytucje ludzkiego wymiaru KBWE/OBWE	181
1. Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka	182
2. Wysoki Komisarz do spraw Mniejszości Narodowych	185
3. Przedstawiciel do spraw Wolności Mediów	189
4. Trybunał Koncylacji i Arbitrażu	191
VI. Ludzki wymiar a misje i inne operacje terenowe	192
VII. Charakter zobowiązań KBWE/OBWE w kontekście wymiaru ludzkiego	195
VIII. Podsumowanie	201

Rozdział piąty

Ochrona praw człowieka w Unii Europejskiej	205
I. Uwagi ogólne	205
II. Kompetencje Unii/Wspólnot w dziedzinie ochrony praw człowieka	206
1. Kompetencje wewnętrzne	206
2. Kompetencje zewnętrzne	210
III. Sądowa ochrona praw podstawowych w Unii Europejskiej	214
IV. Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej	225
V. Podsumowanie	227

Rozdział szósty

Afrykański Regionalny System Ochrony Wolności i Praw	229
I. Uwagi wprowadzające	229
II. Prawa i obowiązki ludów Afryki	239
III. Zakres regulacji praw człowieka w Afrykańskiej Karcie	243
IV. Środki ochrony praw i wolności	247
1. Afrykańska Komisja Praw Człowieka i Ludów	247
2. Procedury postępowania przed Komisją	250
a) postępowanie w sprawie sprawozdań państw	250
b) postępowanie w sprawie zawiadomień	252
• procedura wstępna postępowania w zakresie zawiadomienia państw	252
• merytoryczne postępowanie przed Komisją w sprawie zawiadomienia państw	253
• postępowanie w sprawie zawiadomień innych podmiotów	254

3. Efektywność działania Komisji	256
4. Afrykański Trybunał Praw Człowieka	258
V. Gwarancje praw dzieci afrykańskich	263
VI. Afrykański model ochrony praw kobiet i dziewcząt	267
VII. Podsumowanie	271

Rozdział siódmy

Wolności i prawa jednostki w regionalnym systemie

Ligi Państw Arabskich	273
I. Powstanie i rozwój idei ochrony wolności i praw jednostki w świecie arabskim	273
II. Zakres regulacji, charakter i znaczenie Kairskiej Deklaracji Praw Człowieka — szariat jako jedyne źródło uprawnień i obowiązków jednostki	277
III. Zakres gwarantowanych uprawnień jednostki w Arabskiej Karcie Praw Człowieka	291
IV. Środki kontroli regionalnej	295
V. Uwagi końcowe	297

Rozdział ósmy

Ochrona Praw Człowieka w Ameryce Łacińskiej	301
I. Uwagi ogólne	301
II. Regionalne dokumenty praw człowieka	302
III. Regionalna organizacja ochrony praw człowieka	306
1. Międzyamerykański Trybunał Praw Człowieka	306
2. Międzyamerykańska Komisja Praw Człowieka	308
IV. Wolności i prawa jednostki w konstytucjach	310
V. Kontrola konstytucyjności prawa	312
1. Mieszany system kontroli konstytucyjności prawa	312
1.1. Sądy powszechne oraz odrębnie niewyspecjalizowany w tym zakresie Sąd Najwyższy	313
1.2. Sądy powszechne oraz odrębnie wyspecjalizowany organ władzy sądowniczej	313
1.3. Sądy powszechne oraz odrębnie wyspecjalizowany organ stojący poza władzą sądowniczą	314
2. Skoncentrowany system kontroli konstytucyjności prawa	315
2.1. Najwyższy organ wymiaru sprawiedliwości kraju	315
2.2. Izba konstytucyjna Sądu Najwyższego	315
3. Podwójnie skupiona kontrola konstytucyjności prawa	316
4. Klasyczny (amerykański) system kontroli konstytucyjności prawa	317

VI. Rzecznik Praw Obywatelskich (ombudsman)	317
1. Ogólna charakterystyka	317
2. Organizacja	320
3. Kompetencje	322
VII. Procedury ochrony praw człowieka	325
1. Skarga konstytucyjna (<i>amparo</i>)	326
2. Skarga na bezprawne pozbawienie wolności (<i>habeas corpus</i>)	327
3. Skarga o ochronę danych osobowych (<i>habeas data</i>)	329
4. Wniosek w sprawie stwierdzenia konstytucyjności prawa	329
VIII. Propozycje <i>de conventione ferenda</i>	330

Rozdział dziewiąty

Wewnątrz krajowe systemy ochrony wolności i praw jednostki	333
I. Uwagi ogólne	333
II. Rola i znaczenie konstytucji krajowych w zakresie gwarancji i ochrony wolności oraz praw	334
III. Podmioty praw i wolności i zakres ich ochrony	337
1. Podmioty wolności i praw	337
2. Status jednostki a zakres realizacji gwarantowanych wolności i praw	339
IV. Bezpośrednie stosowanie konstytucji i jej nadrzędność w systemie źródeł prawa krajowego	341
V. Konstytucyjne mechanizmy i zasady ochrony praw i wolności jednostki	344
VI. Środki ochrony wolności i praw	348
1. Prawo do sądu i rola sądów w ochronie praw jednostki	348
2. Sądy konstytucyjne i instytucja skargi konstytucyjnej	351
3. Instytucja ombudsmana	356
4. Inne przykłady wyspecjalizowanych organów i instytucji ochrony	360
VII. Pośrednie środki ochrony — ochrona praw jednostki w szerokim znaczeniu	361
1. Prawo do występowania z petycjami, skargami i wnioskami	361
2. Rola i znaczenie organizacji pozarządowych	366
Podsumowanie	367